

Peter Kováčik – Hana Lafková – Karel Svoboda

STŘEDOVĚKÝ HRÁDEK U KARPENTNÉ NA ZÁKLADĚ PŘEDBĚŽNÝCH VÝSLEDKŮ ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU Z ROKU 2015¹

DOI 10.69108/CSZM-B.2025.2-3.02

Abstract

The fortified site at Karpentná represents a significant element of the High Medieval system of small-scale fortifications in the Těšín region (Teschen Silesia). Archaeological excavations conducted in 2011 and 2015 uncovered remains of a defensive ditch, an outer bailey, traces of wooden buildings and a bridge, providing evidence of the site's military, strategic, and possibly administrative and economic functions. The material culture—particularly ceramics and military finds—dates the occupation to the second half of the 13th, 14th, and 15th centuries, with possible earlier use in the late 13th century. Karpentná fits into a broader network of hilltop fortifications that followed natural routes through the landscape along the Olza River and toward the Jablunkov Pass. The site contributes to our understanding of regional power structures, communication routes, and the everyday life of local elites in late medieval Silesia.

Keywords: High and Late Middle Ages, small-scale fortification, the Duchy of Teschen, Třinec Furrow, Jablunkov Furrow

Úvodem

Současná realita části Těšínska jako součásti České republiky je výsledkem složitých historicko-politických procesů. V období vrcholného a pozdního středověku tato oblast náležela k těšínskému knížectví, představující mocensko-politickou jednotku v rámci proměnlivého středoevropského prostoru na pomezí soudobých státních útvarů. Exponovaná poloha území se odrazila mimo jiné i v budování fortifikačních prvků, mezi nimiž zaujímají své důležité místo drobná opevnění, situovaná na strategicky nejexponovanějších místech. K nim náležel také hrádek na katastru dnešní obce Karpentná.

Geomorfologické podmínky

Z geomorfologického hlediska leží lokalita na východním okraji Třinecké brázdy, těsně u její hranice s Jablunkovskou brázdou. Obě entity patří do geomorfologické subprovincie Vnější Západní Karpaty. První z nich je mělká erozně denundační sníženina mezi Lysohorskou a Těšínskou pahorkatinou v rámci celku Podbeskydská pahorkatina a oblasti Západobeskydské podhůří. Tvoří ji flyšové horniny podslezské a slezské jednotky s výchozy vyvřelin těšinitové asociace, dále akumulární povrch mladopleistocenních náplavových kuželů, říční terasy s pokryvem sprašových hlín, v údolí řek a potoků pak nivní hlíny.² Jablunkovská brázda je tektonická sníženina v západní části oblasti Západních Beskyd, kterou tvoří souvrství paleogenních pískovců a jílovců slezské jednotky, její dno náplavové kužely Moravskoslezských a Slezských Beskyd, říční terasy hlinitokamenité diluviální a šterkovité proluviální sedimenty,

1 Předložený článek vznikl za podpory Ministerstva kultury ČR v rámci programu na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní kulturní identity na léta 2023 až 2030 NAKI III DH23P030OVV035 Zámky v krajině moravskoslezského pomezí – nové formy prezentace nevyužitých historických objektů. Záchranný archeologický výzkum byl dosud zpracován pouze do podoby nálezové zprávy, jeho podrobnější vyhodnocení aktuálně probíhá.

2 Jaromír DEMEK – Peter MACKOVČIN (edd.), *Zeměpisný lexikon – Hory a nížiny*, Praha 2006, s. 182.

údolí řek a potoků vyplňují nivní hlíny.³

Geomorfologie měla přirozeně rozhodující vliv i na umístění hrádku. Ten se nachází na ostrožně, vymezené na severu levým břehem Olše, resp. její inundací. Na jihu a východě ostrožnu ohraničuje inundace ohybu Hlubokého potoka, který se tady vlévá do řeky [obr. 1]. Centrální plošina s nadmořskou výškou 330 až 335 m n. m. je vyvýšena nad okolní inundací o přibližně 8 až 10 m, strmé svahy na severu, východě a jihu převýšení zvýrazňují. Skalnaté podloží ostrožny tvoří jílovce a vápence z období svrchní jury. Ostrožna je výběžkem táhlého úbočí hřebene, mírně se zvedajícího k západu a posléze k jihozápadu až k 4 km vzdálenému vrcholu Velký Kozinec (752 m n. m.).⁴

V širším geografickém rámci bylo důležité umístění hrádku při vyústění užšího údolí Jablunkovské brázdy do otevřenější krajiny Třinecké brázdy. Osou Jablunkovské brázdy je na většině území řeka Olše, která brázdou protéká přibližně ve směru jihovýchod až severozápad a stejným směrem pokračuje dál východním okrajem Třinecké brázdy a Ostravské pánve až k Odře, do níž se severně od Bohumína vlévá jako pravostranný přítok. Jablunkovská brázda, vklíněná mezi Moravskoslezské Beskydy a Slezské Beskydy, má tak podlouhlý půdorys, který se na jihovýchodě štěpí na dvě větve, oddělené Jablunkovským mezihořím. Jedna odbočuje na jih proti toku potoka Ošetnice k Jablunkovskému průsmyku, druhá na východ proti toku Olše až téměř k jejímu prameni u Kamesznice v dnešním Polsku. Jablunkovská brázda tak vytváří přirozený komunikační koridor, spojující prostor Těšínska, resp. Horního Slezska (ale i severovýchodní Moravy) s regionem Kysuce, potažmo se severozápadním Slovenskem, ale i se Żywieckou kotlinou a potažmo i s Krakovskem.

Historické souvislosti

Vznik řady drobných fortifikací na Těšínsku je jedním z dílčích výsledků osídlovacích procesů probíhajících zde od poloviny 12. století. Do této doby území patřilo k rozlehlému prostoru předpokládaného převažujícího pohraničního hvozdu mezi raně středověkými sídelními komorami polského státu ve Slezsku a na Krakovsku a českého státu na střední Moravě (pomineme-li sídelní ostrovy kolem hradů Chotěbuz – Podobora, Petřkovice/Koblov – Landek) a Těšín – Góra Zamkowa.⁵ Kolonizace dosud spíše řídké osídleného území se kromě jiného projevila vznikem prostorově strukturovanějších a právně vybavenějších sídlišť na novém právním základě – vesnic, trhových osad a posléze měst, ale i četných opevněných a rezidenčních sídel soudobých elit – hradů, hrádků a tvrzí.

Fortifikaci v Karpentné lze patrně považovat za hrádek,⁶ poněvadž vesnice, na jejímž severovýchodním okraji katastru dnes leží, je připomínána až roku 1619.⁷ Její sídelní vazba by teoreticky byla možná ještě na zaniklou vesnici Liděřov (někdy taky Ludgeřovice), doloženou

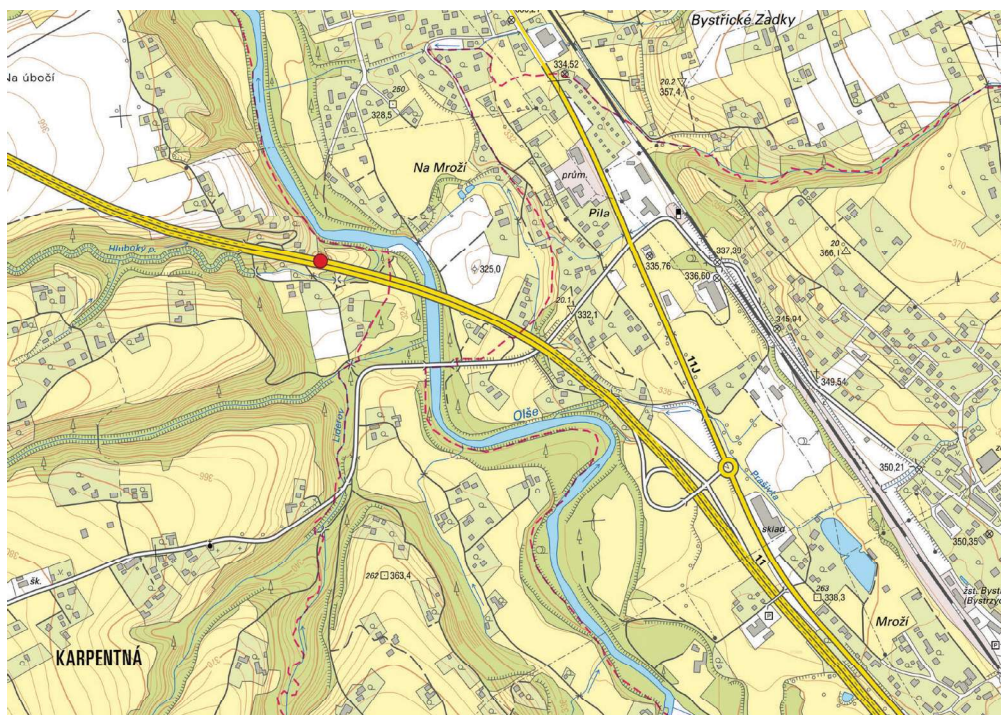
3 Tamtéž, s. 464.

4 Základní mapa ČR, dostupné z: <https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?p=486> [citováno ke dni 30. 10. 2025]; Geologická mapa ČR, dostupné z: <https://mapy.geology.cz/geo/> [citováno ke dni 30. 10. 2025].

5 Emanuel OPRAVIL, *Moravskoslezský pomezí les do začátku kolonizace*, in: Archeologický sborník, Ostrava 1974; Robert ANTONÍN – Pavel KOUŘIL – Dalibor PRIX, *Slezsko v časech raného středověku*, in: Zdeněk Jirásek, *Slezsko v dějinách českého státu I, Od pravěku do roku 1490*, Praha 2012, obr. na s. 135.

6 V intencích souborné publikace Vladimír NEKUDA – Josef UNGER, *Hrádky a tvrze na Moravě*, Brno 1980, s. 6 chápeme tvrz jako opevněné sídlo nižší šlechty s hospodářskou a správní funkcí, umístěné v rámci vesnice nebo v návaznosti na ni, zatímco hrádek je menší fortifikace situovaná na strategické poloze, kontrolující důležitou komunikaci či okraj sídelního území. Nejbližší další vesnice Vendryně, doložená na počátku 14. století, je téměř 3 km vzdálena a oddělena Olší.

7 Ladislav HOSÁK – Rudolf ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, A–L*, Praha 1970, s. 384.

Obr. 1: Poloha hrádku na k. ú. Karpentná na ZM 10 České republiky.
Autor Hana Lařková.

ale opět až k roku 1440. Vesnice měla tehdy tvořit společný statek s Vendryní, a jejich majitel Jakubek z Březovic měl povinnost poskytnout knížeti v případě potřeby 2 ozbrojené jezdce.⁸ Určujícím specifikem středověkého Těšínska byla od počátku jeho poloha na východní periferii Slezska, takže se zde výše uvedené procesy projevují s mírným zpožděním. Zároveň leželo na hranicích s dalšími útvary, a to jak na východě s Krakovskem, tak s oblastí střední a severní Moravy, náležící tehdejšímu českému přemyslovskému státu, ale i severozápadním okrajem tehdejších arpádovských Uher. Zároveň tak bylo křižovatkou cest mezi nimi a průsečíkem snah o jeho kolonizaci. Kolonizační procesy jako součást celého komplexu vrcholně středověkých změn pronikajících ze západních částí Evropy, ve Slezsku zároveň souviseli se „zakořeněním“ některých členů tehdy již početného rozrodu dynastie Piastovců a jejich snah o „zlepšování země“.⁹ Těšínská kastelánie, poprvé doložená k roku 1155,¹⁰ byla tak zpočátku sice důležitou, ale hraniční oblastí slezského údělu Vladislava II. Vyhnance, resp. jeho synů. Jednomu z nich, Měšku I. Křivonohému, připadlo roku 1172 ratibořské knížectví, jehož součástí bylo i Těšínsko. K tomu roku 1179 obdržel západní části Krakovska (Osvětimsko, Bytomsko a Seveřsko) a roku 1202 se zmocnil i Opolska, čímž vzniklo spojené

8 Pavel KOUŘIL – Rudolf ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace*, Časopis Slezského muzea, série B – vědy historické 35/2, 1986, s. 116. Idzi PANIC, *Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych, Tom II, Śląsk Cieszyński w średniowieczu (do 1528 roku)*, Cieszyn 2015, s. 280.

9 R. ANTONÍN – P. KOUŘIL – D. PRIX, *Slezsko*, s. 139–148.

10 Rudolf ŽÁČEK, *Dějiny Slezska v datech*, Praha 2004, s. 33.

Opolsko-ratibořské knížectví.¹¹

K roku 1223 máme v rámci těšínské kastelánie v listině vratislavského biskupa Vavřince Dolivety doloženo 15 vesnic, z nichž se na dnešním českém území nacházely patrně Solca („Sale“) a možno i Návší („Novosa“),¹² jejichž ztotožnění s dnešními toponymy však není úplně jisté. Obě se nachází poblíž toku Olše. Většina ostatních sídlišť (současné polohy dvou lokalit z listiny dosud nebyly spolehlivě určeny) se nacházela severovýchodně od Olše a Těšína na předpokládané trase na Krakovsko podél severozápadního okraje Slezských Beskyd. Olše se tak v této době jeví víceméně jako jihozápadní hranice osídlení kastelánie a tak není zřejmě náhodou, že kolonizační aktivity v následujícím období se zaměřily do dosud spíše nedotčené oblasti za tuto hranici.

Ke kolonizačnímu úsilí se připojili i církevní instituce. Kromě vratislavského biskupství, do jehož diecéze území knížectví náleželo, se zde projevilo působení benediktinského kláštera v Týnci u Krakova, vlastního k roku 1227 ves a kapli v Orlové. Mateřský klášter a jeho orlovské proboštství (resp. opatství) stály za vznikem dalších vesnic v regionu. K roku 1229 se tak připomínají další vesnice ať už v blízkém okolí Orlové (Doubrava), nebo jižně od ní v západním předpolí Těšína (Chotěbuz, Těrlicko, Žukov), ale i v severozápadním cípu kastelánie na pravém břehu řeky Odry (Ostrava, Vrbice, Záblatí), tj. na hranici jak s Ratibořskem, tak Moravou.¹³

Vpád Mongolů a porážka křesťanských vojsk u Lehnice roku 1241 znamenala sice momentální katastrofu podrženou smrtí knížete Jindřicha II. Pobožného v bitvě a zřejmě i zpusťování okolního území,¹⁴ ale následující období vedlo k obnově a pokračování kolonizace ve Slezsku. Ve směru na západ se kolonizační úsilí opolsko-ratibořských knížat střetlo s podobnými, ale protisměrnými aktivitami českých panovníků či spíše olomouckých biskupů na severní Moravě. Nakonec se hranicí mezi oběma entitami stala řeka Ostravice, jak o tom svědčí ujednání z roku 1261 mezi českým králem Přemyslem II. Otakarem a knížetem Vladislavem I. Opolským.¹⁵

Proces emancipace těšínské kastelánie mezitím vyústil v roce 1290 v konstituování samostatného knížectví pod vládou Měška I. Těšínského. Závěr 13. století je zároveň předpokládanou dobou vzniku dalších důležitých pevných sídel na Těšínsku, kontrolujících důležité komunikační trasy, jako Bílsko, Skočov, (Slezská) Ostrava. Důležitým faktorem konstituujícího se knížectví se stala zahraničněpolitická orientace na českého krále Václava II., jednoho z tehdejších pretendentů polského trůnu.¹⁶ Po mezidobí, způsobeném násilným koncem dynastie Přemyslovců, tyto tendence pokračovaly a vyústily v přijetí knížectví Měškovým synem, Kazimírem I. Těšínským lénem od českého krále Jana Lucemburského v roce 1327.¹⁷

Na mapě rekonstruující osídlení v zájmové oblasti kolem roku 1327 [obr. 2], vidíme kromě relativně pravidelné sítě vesnic v tradiční a středověké kolonizační sídelní oblasti (tj. mimo hornaté regiony na jihu a jihovýchodě a záplavové území na pravobřeží Visly na severovýchodě knížetství) rovněž prostorové uspořádání ostatních typů sídel.¹⁸ Kromě centrálně umístěného

11 R. ANTONÍN – P. KOUŘIL – D. PRIX, *Slezsko*, s. 141–144.

12 I. PANIC, *Dzieje*, s. 285.

13 Tamtéž, s. 286.

14 R. ŽÁČEK, *Dějiny*, s. 45.

15 Tamtéž, s. 57–61.

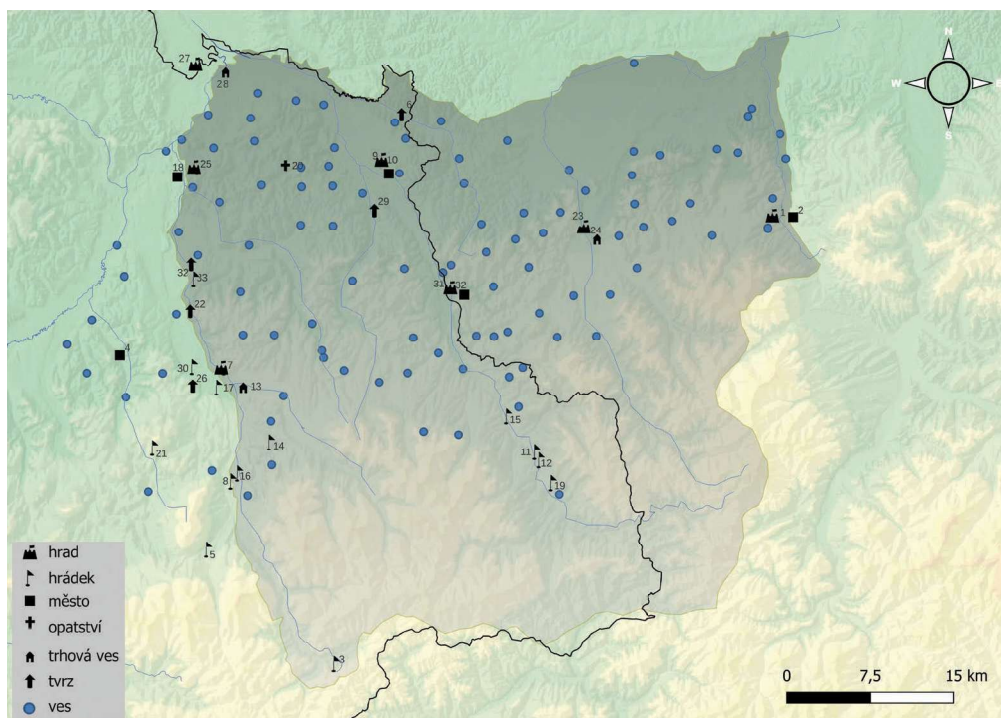
16 I. PANIC, *Dzieje*, s. 63–69.

17 Tamtéž, s. 69–77.

18 Na mapě jsou pro ilustraci i některá sídla mimo hranice Těšínska (Starý Bohumín a především sídla v příhraničním „moravském“ prostoru západně od Ostravice.

knížecího sídla v Těšíně se další důležitá centra – hrady a města, resp. trhové osady Bílsko, Jamnice / Frýdek a Slezská Ostrava nacházejí na hranicích knížectví, Fryštát v jejich relativní blízkosti, pouze Skočov je ve vnitrozemí. Stejně důležitým je fakt, že se tato centra nachází na hlavních komunikacích, probíhajících knížectvím a křižujících se v Těšíně. Na rozmístění těchto center mělo vliv přirozeně i konstituování jejich dostatečně velkých ekonomických zázemí, vyjádřených později mílovými právy.

Obr. 2: Schéma osídlení k roku 1327 v Těšínském knížectví a jeho bezprostředního okolí. Modře vyznačena vesnice známé z historických pramenů.

Pod čísly významná sídla a fortifikace: 1/ Stare Bielsko – hrad; 2/ Bielsko – město;
3/ Bílá – Skalka; 4/ Brušperk; 5/ Čeladná – Kozinec; 6/ Dolní Marklovice;
7/ Jamnice / Frýdek – fortifikace / hrad; 8/ Frýdlant nad Ostravicí – Nová Ves;
9/ Fryštát – hrad; 10/ Fryštát – město; 11/ Hrádek – Belko ?; 12/ Hrádek – Zámčisko;
13/ Jamnice – trhová osada; 14/ Janovice – Hradisko; 15/ Karpentná – Zámčisko;
16/ Lubno; 17/ Místek (Friedberk); 18/ (Moravská) Ostrava; 19/ Návší – Zámčisko;
20/ Orlová; 21/ Palkovice – Myslík; 22/ Repiště – Zapadlisko; 23/ Skoczów – hrad;
24/ Skoczów – trhová osada; 25/ (Slezská) Ostrava; 26/ Staříč – Lipina;
27/ Starý Bohumín – hrad; 28/ Starý Bohumín – trhová osada?; 29/ Stonava;
30/ Sviadnov – Štandl; 31/ Těšín – Góra Zamkova; 32/ Těšín – město;
33/ Vratimov – Landek; 34/ Vratimov – Zaryje.

Autor Hana Lafková, Peter Kováčik.

V případě hrádků je to pak téměř pravidlem, že se nacházejí na okrajích zájmového území, a to buď na přístupových cestách přes horské průsmyky z Uher (Karpentná – Zámčisko,

Hrádek – Belko, Hrádek – Zámčisko, Návsí – Zámčisko, Bílá – Skalka) nebo na hraniční řece Ostravici (Vratimov – Zaryje, Lubno – hrádek). Zajímavé rovněž je, že hrádky, resp. drobná opevnění obecně se v období 13. a 14. století nacházejí výhradně v kolonizované oblasti knížectví mezi Olší a Ostravicí. I v pozdějším období se tyto objekty objevují v oblasti severovýchodně od Olše výjimečně. Tvrze, tj. spíše rezidenční sídla příslušníků nižších elit se nacházejí poblíž vsí a jsou jak u hranic (Řepišť – Zapadlisko, Vratimov – Landek), tak i ve vnitrozemí (Dolní Marklovice, Stonava). Jejich poněkud menší počet však může být způsoben stavem výzkumu a absencí jejich stop v terénu, jak na to upozornili již P. Kouřil a R. Žáček.¹⁹ Drobné fortifikace tak tvořily promyšlenou síť, sledující přirozené komunikační trasy v krajině – podél řek, na terasách, v blízkosti průsmyků a obchodních cest. Není přitom náhodou, že například na moravském břehu Ostravice se naproti těšínským fortifikacím nacházejí moravské protějšky, např. biskupská Ostrava oproti Slezskoostravskému hradu, Sviadnov – hrádek Štandl a Staříč – tvrz Lipina naproti Jamnici (resp. pozdějšímu Frýdku), tvrz ve Frýdlantu nad Ostravicí naproti hrádku v Lubně.

Po integraci těšínského knížectví do lenního svazku českého království v roce 1327 by se dalo očekávat snížení důrazu na obranu „vnitrostátní“ jihozápadní hranice a posílení ochrany stezek do Uher ale i Polska z důvodu periodického nepřátelství obou zemí vůči zde expandujícímu lucemburskému českému státu. Nejpozději do této doby lze patrně položit snahy o zpevnění kontroly přirozeného přeshraničního koridoru vedoucího z Uher, ale i z Krakovska přímo do centra knížectví v Těšíně.²⁰ Drobné fortifikace, tj. hrádky ale i tvrze každopádně vhodně doplňovaly větší opevněná sídla těšínských knížat [obr. 2].²¹ Obdobné řetězce či sítě fortifikací lze samozřejmě pozorovat i mimo těšínské knížectví.²²

Archeologické poznání lokality

Místo ve vsi Karpentná, nazývané „zameczyskiem“ zmínil poprvé v roce 1939 F. Popiołek, který jej kladl na vysoký strmý břeh Olše, z druhé strany jej měl omývat potok Liderov (ten je však jižněji). Uvedl i pověst, že se jedná o někdejší městečko zničené Tatary, on jej však považoval za strážný bod, střežící vodní cestu po Olši a pozemní vedoucí podél ní.²³ Existenci hrádku se později v rámci průzkumu drobných středověkých opevnění v Pobeskydí snažili ověřit P. Kouřil a R. Žáček.²⁴ Během jejich sondážního výzkumu na centrálním platu se podařilo

19 P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 130–136.

20 Michal MUDRIK, *Moravsko-uherská hranice ve středověku. Vojenský impakt na krajinu a sídla*, bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, Brno 2016, s. 8; Jana GRYC, *Gród w Cieszyńce w świetle źródeł archeologicznych*, in: Teresa Rodzińska-Chorąży – Andrzej Tyc – Wacław Gojniczek – Bożena Czwojdrak – Jana Gryc – Zofia Jagosz-Zarzycka – Bogusław Chorąży – Grzegorz Chromik – Łukasz Łukaszewski, *Rotunda na Górze zamkowej w Cieszyńce*, Cieszyń 2022, s. 199.

21 I. PANIC, *Dzieje*, s. 261, 262, 263, 281. Nad celou problematikou se již zamýšleli P. Kouřil a R. Žáček, kteří se rovněž přiklání spíše ke strážní funkci těchto objektů. P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 129.

22 Např. Michał BUGAJ, *Relikty obronnych drewniano-ziemnych siedzib rycerskich i możnowładczych w krajobrazie rzeczonym województwa śląskiego w aspekcie konserwatorskim*, in: Wiadomości Konserwatorskie Województwa Śląskiego 7 (Woda), Katowice 2015, s. 169–188; Wojciech GORGOLEWSKI – Eugeniusz TOMCZAK, *Grodziska Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego z lotu ptaka*, Katowice 1996, s. 17, 82, 83, 92, 93; Anna MARINI-AK-KAJZER, *Średniowieczny dwór rycerski w Polsce: wizerunek archeologiczny*, Łódź 2011, s. 464–465; Roman JAKIMOWICZ – Stanisław BĄK, *Atlas grodzisk i zamczysk Śląskich, zeszyt I, objaśnienia do Tablic I – XXV*, Kraków 1939, s. 19–22, 23–25, s. 30–33.

23 Franciszek POPIOŁEK, *Historia osadnictwa w Beskidzie Śląskim*, Katowice 1939, s. 171.

24 P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 97–138.

zachytit kulturní vrstvu o mocnosti 3 až 5 cm, ale bohužel bez relevantních archeologických movitých nálezů.²⁵

Pozitivní nálezy přinesly až zjišťovací sondáže, provedené pracovníky Muzea Těšínska v letech 2011, 2012 a 2015, provedené za účelem upřesnění archeologických poměrů na lokalitě v souvislosti s připravovanou výstavbou silnice I/11 Oldřichovice – Bystřice. Výzkum J. Novotného a O. Tůmy v letech 2011 až 2012 v místě projektovaného mostního pilíře stavby na centrální plošině hrádku potvrdil vrcholně a pozdně středověké aktivity na lokalitě.²⁶ Následující výzkum E. Teuerové v roce 2015, situovaný jihozápadně od příkopu hrádku na parc. č. 62/1, 62/2, 70/1, tj. mimo vlastní lokalitu, zachytil pouze novověký materiál související s aktivitami po zániku hrádku.²⁷

Nejvíce poznatků dosud poskytl plošný záchranný archeologický výzkum realizovaný v roce 2015 před vlastní výstavbou předmětné komunikace organizací Archaia Olomouc o.p.s. ve spolupráci s opavským pracovištěm Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. pod vedením J. Juchelky a P. Rataje. Výzkum proběhl standardní metodou čtvercové sítě s kontrolními bloky. Exkavace probíhala po stratigrafických úrovních, doplněných v případě potřeby o mechanické úrovně. Oproti předchozím sondážím bylo zjištěno, že archeologické situace pokračují hlouběji, často až na skalnaté podloží. Do něho byl vyhlouben nejen příkop vymezující hrádek ze severozápadu, ale i některé další objekty, včetně kúlých a sloupových jam indukujících zástavbu fortifikace. Výzkum byl vyhodnocen v rámci zpracování nálezové zprávy pouze standardně.²⁸ O načrtnutí podoby hrádku na základě detailnější analýzy nálezových situací se pokusil K. Svoboda (jeden z členů terénního týmu v roce 2015) v rámci své bakalářské práce.²⁹ Rozsáhlý výzkum z roku 2015 je aktuálně podroben dalšímu zpracování, jeho předběžné dosavadní výsledky jsme se ale rozhodli tímto publikovat.

Podoba hrádku na základě archeologického výzkumu

Jak bylo uvedeno výše, hrádek se nachází na ostrožně mezi řekou Olší a tokem a ústím Hlubokého potoka do ní. Od pokračujícího, mírně se zvedajícího hřebene na západě byl oddělen příkopem, vyhloubeným ve skalnatém podloží [obr. 3, 5].

Celková plocha lokality (tj. vč. severozápadního příkopu) má přibližně tvar nepravidelného pravoúhlého trojúhelníku se zaoblenými rohy, jehož jihozápadní odvěsna má cca 64 m, severozápadní odvěsna cca 47 m a severovýchodní přepona cca 70 m. Plocha bez severozápadního příkopu má rovněž přibližně tvar nepravidelného pravoúhlého trojúhelníku se zaoblenými rohy, jehož jihozápadní odvěsna má cca 53 m, severozápadní odvěsna cca 41,5 m a severovýchodní přepona cca 59,6 m. Jihozápadní a severovýchodní strana byla narušena novodobými zásahy (těžba kamene), přesto lze vzhledem ke geomorfologii terénu na těchto hranách zčásti sledovat nebo alespoň odhadnout přirozený terénní zlom.

Jihovýchodní roh hrádku představovalo malé předhradí srpovitého půdorysu, vymezené od centrálního plata dalším příkopem. Zde zachycená prohlubeň indikovala patrně snad

25 Viz. P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 116.

26 Jakub NOVOTNÝ – Ondřej TŮMA, *Dokument M-TX-201701601*, Muzeum Těšínska, p. o., 2011, <https://doi.org/10.60585/M-TX-201701601>, s. 4.

27 Eva TEUEROVÁ, *Dokument M-TX-201600172*, Muzeum Těšínska, p. o., 2015, <https://doi.org/10.60585/M-TX-201600172>, s. 3.

28 Kateřina PAPÁKOVÁ – Andrea HOŘÍNKOVÁ – Petr RATAJ – Jan BOČEK, *ARO NZ 3/2015 Karpentná – drobné středověké opevnění*, Archiv společnosti Archaia Olomouc, z.ú.

29 Karel SVOBODA, *Středověký hrádek u Karpentné a jeho rekonstrukce na základě archeologických nálezů*, bakalářská práce, Slezská univerzita v Opavě, Opava 2023.

zahloubenou část nějaké stavby nebo cisternu [obr. 5].³⁰

Jádro hrádku bez jihovýchodního předhradí, vymezené předpokládanou linií opevnění, má půdorys nepravidelného čtyřúhelníku měla plochu cca 900 m². Jádro bylo zřejmě opevněno valem s dřevěnou konstrukcí (palisádou?). Na některých místech (jihozápadní, jižní a jihovýchodní část) lze předpokládat i kamennou konstrukci (čelní plentu?). Nasvědčovala tomu destrukce v podobě většího množství kamenů i zbytků dřevěných konstrukcí, pohřbených pod sesutými vrstvami v severozápadním příkopu a několik kůlových jamek vysekaných do skalnatého podloží v jihozápadním cípu centrální plošiny a ale také patrně několik velmi torzovitých kamenných substrukcí na jižní a jihozápadní hraně lokality. Poněvadž záchranný archeologický výzkum v roce 2015 se vyhnul severnímu cípu plochy, přesný průběh linie opevnění v těchto místech lze spíše jen velmi přibližně odhadnout. Negativně to ovlivnily rovněž větší recentní terénní zásahy v této části.

Severozápadní příkop v délce cca 41,5 m, vedoucí od inundace Olše až k inundaci Hlubokého potoka, byl z větší části vysekán do skalního podloží minimálně do hloubky 3 m. Široký byl 5–7 m. Byl zřejmě překlenut mostem, jehož dřevěné části byly rovněž zachyceny v centrální části příkopu.³¹

Na ploše jádra hrádku bylo zachyceno několik (max. sedm) stratigrafických úrovní, jejich počet a celková mocnost kolísaly v závislosti od toho, jestli se nacházely uprostřed nebo na okraji plochy. Na povrchu jednotlivých úrovní byly zachyceny převážně kůlové a sloupové jámy, tvořící v některých případech kumulace nebo pravidelnější struktury, bezesporu indikující někdejší dřevěné konstrukce. Bohužel v centrální části jádra hrádku bylo souvrství nejslabší a poznamenané pozdějšími zásahy. K. Svoboda se ve své bakalářské práci pokusil na základě rozboru náleзовé situace o rekonstrukci některých staveb.³² Kromě jiného mírně na sever od středu jádra hrádku předpokládal dřevěnou věžovitou stavbu zhruba čtvercového půdorysu [obr. 4]. Takové stavby se objevují i na jiných soudobých lokalitách v blízkém i vzdálenějším okolí.³³ Variantu této stavby však lze vycházejíc z těch samých kůlových jamek rekonstruovat i poněkud s jinou orientací. Kromě toho se v jižní části jádra hrádku větší množství kůlových jamek, na základě nichž lze zde interpretovat další podobné objekty [obr. 5]. Detailní prostorová analýza náleзовé situace na lokalitě však aktuálně pořád probíhá.

Podoba hrádku by mohla odpovídat situacím na jiných zkoumaných drobných středověkých fortifikacích, jako například na hrádku Lipina u Staříče,³⁴ ale i dalších podobných soudobých lokalitách v Polsku.³⁵

30 K. PAPÁKOVÁ – A. HOŘÍNKOVÁ – P. RATAJ – J. BOČEK, *ARO NZ* 3/2015, s. 38, 51.

31 Tamtéž, s. 10, 21, 44.

32 K. SVOBODA, *Středověký hrádek*, s. 24–26, plán č. 11.

33 Centrální věž byla mimo jiné zachycena v Rudni. Radosław ZDANIEWICZ, *Z badań grodzisk średniowiecznych powiatu gliwickiego w pół wieku później*, *Folia Archaeologica, Acta Universitatis Lodziensis* 36, 2021, s. 369–394, s. 372.

34 P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 109, obr. 5.

35 Anna MAŁCINIAK KAJZER, *Archaeology on Medieval Knight's Manor Houses in Poland*, Łódź 2016, s. 26–27. V detailech se však jednotlivé drobné fortifikace mohou odlišovat. Jde např. o zahloubení centrální věže nebo její osazení na podezdívku; Paulina GORAZD-DZIUBAN, *Średniowieczny obiekt mieszkalno-obronny w obrębie zamku w Baranowie Sandomierskim*, in: Monika Kuraś, *Archaeologia kotliny Sandomierskiej* 2, Stalowa Wola 2017, s. 378–419, s. 409, ryc. 15, 16.

**Obr. 3: Pohled od západu na plochu výzkumu v roce 2015
a centrálního plata hrádku na k. ú. Karpentná.
Foto archiv společnosti Archaia Olomouc, z.ú.**

Keramické nálezy

Nálezy středověké keramiky se kumulovaly na centrální plošině hrádku, dále v severozápadním příkopu a v jihovýchodním příkopu oddělujícím centrální část od předhradí s cisternou. V relevantních vrstvách, odpovídajících existenci hrádku převažovala oxidační, často sekundárně přepálená oranžovohnědá, světle oranžová až světle béžová středně hrubozrnná keramika, která je poměrně nekvalitně vypálena [tab. 1 – 4, 5, 8, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 22]. Materiál obsahuje větší množství drobných úlomků kamenného ostřiva a u některých střepů lze v materiálu sledovat i přítomnost grafitu [tab. 2 – 7, 15, 28; tab. 3]. To by svědčilo o zařazení části souboru nejpozději již do druhé poloviny 13. století.³⁶

Redukčně vypálenou keramiku zastupují fragmenty s jemnějším materiálem, byť je v něm ostřivo rovněž detekováno [tab. 1 – 1, 6, 7, 13, 14, 16, 19; tab. 2 – 9, 21, 25]. Keramika je napohled kvalitněji vypálena. Výjimku tvoří fragmenty redukčně vypálené konvice [tab. 3], kde hrubost ostřiva a přítomnost grafitu odpovídá spíše výše zmíněné oxidačně přepálené keramice. Ojediněle se našel zlomek zakuřované keramiky [tab. 1 – 11, 16]. Jeden střep grafitové keramiky prošel druhotným přepálením projevujícím se až puchýřovitými propadlinami a zřetelnou váhovou lehkostí střepu vzhledem k jeho proporcím [tab. 2 – 15].

Ve většině případů se jedná o keramiku obtáčenou na pomalém kruhu, v několika případech lze přímo na výdutí sledovat deprese mezi války [tab. 2 – 17]. V souboru středověkých nálezů

³⁶ Viz Ladislav ČAPEK a kol., *Vrcholně a pozdně středověká keramika v Českých zemích. Výroba – Regionalizace – Metody – Interpretace*, Plzeň 2022, s. 167.

Obr. 4: Celkový plán lokality (upraveno): zelená přerušovaná čára – hranice výzkumu, černá celá čára – zjištěná linie opevnění, černá přerušovaná čára – předpokládaná linie opevnění a přemostění příkopů, hnědé objekty – dřevěné zbytky konstrukcí, modré objekty – větší kameny a bloky, fialové, červené objekty – kúlové jamky.
K. SVOBODA, Středověký hrádek.

je ojediněle přítomna ale i keramika vytáčená. Dna nádob [tab. 2 – 27, 26, 28] byla při výrobě na hrnčířském kruhu pouze podsypána, žádný fragment neobsahuje stopy po odříznutí.

Morfologicky jsou zřejmě nejvíce zastoupeny fragmenty hrnců. Vyskytly se zde i džbány, jejich okraje [např. tab. 1 – 3, tab. 2 – 7] jsou však nepříliš rozeznatelné od okrajů hrnců. Přítomnost džbánů spíše detekují nálezy páskových uch [tab. 1 – 19; tab. 2 – 23, 24]. Převažují spíše starší plochá [tab. 1 – 1, 4; tab. 2 – 2, 7, 8, 10], někdy nízká okruží [tab. 1 – 2, tab. 2 – 1, 5] odpovídající

Obr. 5: Aktualizovaný celkový plán lokality: zelená přerušovaná čára – hranice výzkumu, černá celá čára – zjištěná linie opevnění, černá přerušovaná čára – předpokládaná linie opevnění a přemostění příkopů, hnědé objekty – dřevěné zbytky konstrukcí, modré objekty – větší kameny a bloky, fialové, červené objekty – kúlové jamky.

Autor K. Svoboda.

typům 1a, 3a, 3b.³⁷ Některé jsou však ještě římsovité, resp. na přechodu od nich k okružím [tab. 1 – 5; tab. 2 – 1, 5, 9]. Tento segment okrajů lze časově zařadit do druhé poloviny 13. století a průběhu 14. století.³⁸ Kolekci doplňují okraje zesílené, ovalené, či přehnuté. Podobné soubory okrajů známe také z dalších lokalit v širším okolí. Na polské straně lze vysledovat totožné

³⁷ Tamtéž, s. 164, obr. 54.

³⁸ Např. Tamtéž, s. 167–168; Vladimír NEKUDA – Květoslava REICHERTOVÁ, *Středověká keramika v Čechách a na Moravě*, Brno 1968, s. 134, obr. 43.

či podobné varianty okrajů, např. v Przemysłu, kde se však okraje zesílené a nahoru vytažené nachází ve vrstvách od I. fáze do IV. fáze valu, nebo v Pniówě.³⁹

Zajímavým tvarem je torzo dvouuché konvice s výlevkou šikmo nasazenou na pleci výdutě [tab. 3]. Má vodorovně rozšiřující se seříznutý okraj. Samotná výlevka se nedochovala, na dvou fragmentech výdutě je ovšem patrný náběh na ní. Výlevka měla nejspíš kruhový, trubicovitý průřez. V prostředí Moravy známe exemplář podobné konvice z Jihlavy, která je datačně zařazena do závěru 13. až první poloviny 14. století.⁴⁰

Ve dvou případech lze uvažovat o mísách s mírně zataženým, zesíleným a horizontálně vytaženým okrajem [tab. 1 – 10, tab. 2 – 6]. Dále zde byly zachyceny fragmenty zvonovitých poklic [tab. 1 – 18, 20, 21, 22; tab. 2 – 25], rámcově datovatelných do 14. – 15. století.

Zdobených fragmentů keramiky je zde poměrně málo. Zajímavé je, že se zde poměrně často objevuje výzdoba linií šikmých nebo vertikálních nehtových vrypů (resp. kapkovitých vseků), umístěné na rozmezí podhrdlí a výdutě [tab. 1 – 11, 12, 15, 16; tab. 2 – 16], což by odkazovalo na mladohradištní, resp. pozdněhradištní tradice, jako například soubor ze Sviadnova – Štandlu nebo část keramiky z vrstev v Pniówě, datovaných již do 11. – 12. století.⁴¹ Nejčastějším výzdobným prvkem jsou však ryté horizontální linie na podhrdlí či horní části výdutě [tab. 1 – 13, 14, tab. 2: 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 29].

Zánikové vrstvy obsahovaly převážně dobře vypálený oxidační materiál oranžové či cihlově červené barvy. Nečetné okraje nádob reprezentoval například ovalený okraj [tab. 2 – 12], nebo horizontálně vytažený a ohnutý okraj mísy [tab. 2 – 4]. Objeví se zde již výjimečně i transparentní glazura na oxidační keramice. Některé střepy keramických nádob vykazují stopy přepálení [tab. 1 – 2, 8; tab. 2 – 1, 3, 10, 12, 15, 17, 18, 20, 26].

Keramický materiál z Karpentné z podstatné části koresponduje s relevantním materiálem z dalších fortifikačních objektů v širším okolí. Na Góře Zamkowe v Těšíně můžeme sledovat ve vrstvách třetí fáze osídlení (datované do období od první poloviny 13. století do přelomu 13. – 14. století) materiál, který je podobný nejstaršímu segmentu souboru z Karpentné.⁴² Na základě srovnání s materiálem z hrádku Štandl u Sviadnova, z tvrže Lipina u Staříče, z tvrže Zapadlisko u Řepiště, z hrádku Zámčiska v Hrádku ve Slezsku, z hrádku Zámčisko v Návsí, z hrádku Kozinec u Čeladné a z hrádku v Myslíku,⁴³ lze keramický materiál z hrádku v Karpentné datovat především do období od druhé poloviny 13. století a do 14. století, menší část souboru se hlásí do 15. století.

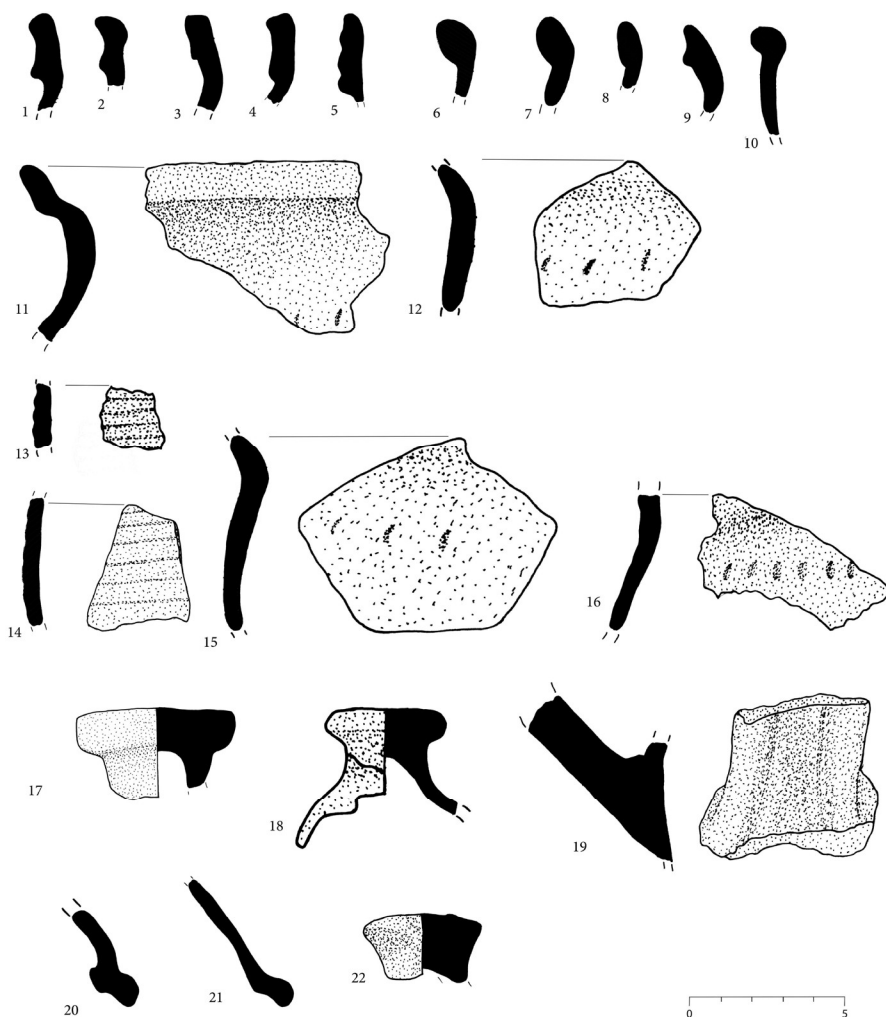
39 Monika BOBER, *Stanowisko nr 20 w Przemysłu w świetle badań wykopaliskowych. Cz.1. Analiza typologiczno-chronologiczna źródeł ruchomych pozyskanych w trakcie badań w latach 2005–2007*, in: *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego*, tom XL, Rzeszów 2019, s. 87–204, s. 120, 145, tabl. XXXIV/19, s. 160, tabl. XLIX/16; Radosław ZDANIEWICZ, *Badania archeologiczne późnośredniowiecznego grodziska typu motte w Pniowie pow. Gliwicki w 2016 roku*, Gómoślaskie Raporty Archeologiczne, 2020, tom 1, s. 79–85, s. 83, ryc. 7.

40 Konvice má oproti jihoněmeckým nálezům, kde je tento typ poměrně běžný, užší hrdlo. L. ČAPEK a kol., *Vrcholně a pozdně středověká keramika*, s. 248.

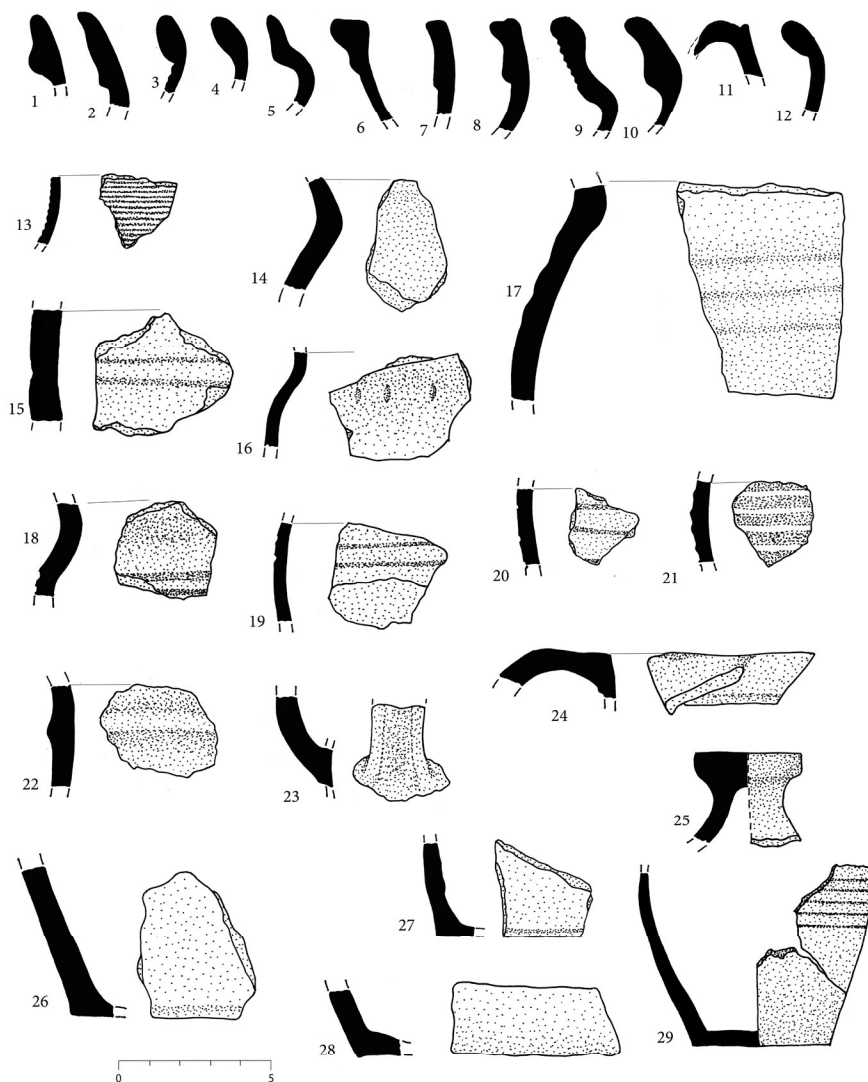
41 Viz P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 103; Sylwia RODAK, *Podstawy datowania grodów z końca X – początku XIII wieku na Dolnym Śląsku*, Wrocław 2017, s. 185, ryc. 50, 222.

42 Jana GRYC, *Analiza wczesnośredniowiecznych i średniowiecznych zabytków ruchomych*, in: T. Rodzińska-Chorąży – A. Tyc – W. Gojniczek – B. Czwojdrak – J. Gryc – Z. Jagosz-Zarzycka – B. Chorąży – G. Chromik – Ł. Łukaszewski, *Rotunda na Górze zamkowej w Czeszynie*, Czeszyn 2022, s. 147–179, s. 175, 176, ryc. II.4.19/3, 5.

43 P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 103–126.

Tab. 1: Výběr keramických nálezů z výzkumu Muzea Těšínska v roce 2011:
1/ 06381-261/12 redukční výpal; 2/ 06381-243/12 redukční výpal, oxidačně přepálený;
3/ 06381-292/12 oxidační výpal; 4/ 06381-164/12 oxidační výpal; 5/ 06381-493/12 oxidační
výpal; 6/ 06381-229/12 redukční výpal; 7/ 06381-221/11; 8/ 06381-379/12 redukční výpal
oxidačně přepálený; 9/ 06381-489/12 oxidační výpal; 10/ 06381-258/12 oxidační výpal;
11/ 06381-558/12 redukční výpal se zakouřením; 12/ 06381-479/12 oxidační výpal;
13/ 06381-287/12 redukční výpal; 14/ 06381-95/12 redukční výpal;
15/ 06381-476/12 oxidační výpal; 16/ 06381-554/12 redukční výpal se zakouřením;
17/ 06381-494/12 oxidační výpal; 18/ 06381-511/12 oxidační výpal;
19/ 06381-571/12 redukční výpal; 20/ 06381-512/12 redukční výpal;
21/ 06381-516/12 oxidační výpal; 22/ 06381-94/12 redukční výpal.
Muzeum Těšínska, kresba H. Lafková.

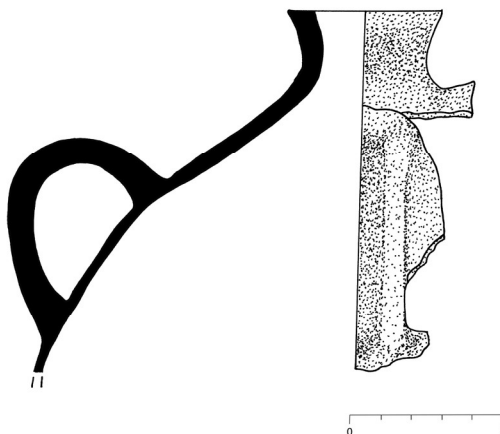

Tab. 2: Výběr keramických nálezů z výzkumu společnosti Archaia Olomouc, o.p.s., 2015:
1/ ARO3/15-X5-105/1 oxidační výpal; 2/ ARO3/15-E7-102/1 redukční výpal oxidačně
přepálený; 3/ ARO3/15-C5-D5-102/1 redukční výpal oxidačně přepálený;
4/ ARO3/15-F4-104/1 oxidační výpal; 5/ ARO3/15-D5-101/1-2 oxidační výpal;
6/ ARO3/15-X2-105/1 oxidační výpal; 7/ ARO3/15-G5-102/1 oxidační výpal,
těsto s příměsí grafitu; 8/ ARO3/15-J5-105/1 oxidační výpal; 9/ ARO3/15-F5-105/1
redukční výpal; 10/ ARO3/15-H4105/1 redukční výpal oxidačně přepálený;
11/ ARO3/15-F4-104 oxidační výpal; 12/ ARO3/15-C6/106; 13/ ARO3/15-C5-106/2 redukční
výpal; 14/ ARO3/15 ARO3/15-E6-102/1 redukční výpal oxidačně přepálený;
15/ ARO3/15-G5-105/1 redukční výpal, fragment zásobnice s grafitem;
16/ ARO3/15-X2-102/1 redukční výpal oxidačně přepálený; 17/ ARO3/15-G5-107/1
redukční výpal; 18/ ARO3/15-X2-102/3 redukční výpal oxidačně přepálený;
19/ ARO3/15-X2-102/4 redukční výpal oxidačně přepálený; 20/ ARO3/15-X2-102/5

*redukční výpal oxidačně přepálený; 21/ ARO3/15-X2-102/6 redukční výpal;
22/ ARO3/15-X2-102/7 redukční výpal oxidačně přepálený; 23/ ARO3/15-sběr-100/1
redukční výpal; 24/ ARO3/15-C5-106/1 oxidační výpal; 25/ ARO3/15-H6-123 redukční
výpal; 26/ ARO3/15-G5-107/2 redukční výpal; 27/ ARO3/15-G5-107/2 redukční výpal;
28/ ARO3/15-C3-D3-102 redukční výpal oxidačně přepálený; 29/ ARO3/15-C6-106
redukční výpal, dno se stopami odříznutí strunou.*

Archaiia Olomouc, z.ú., kresba H. Lafková.

**Tab. 3: Fragmenty dvouuché konvice vyzvednuté při výzkumu v roce 2015,
inv. Č. ARO3/15-D2-106/1-5, redukční výpal, v těstě příměs grafitu.**

Archaiia Olomouc, z.ú., kresba H. Lafková.

Kovové nálezy

Na ploše hrádku byly nalezeny střely kuší o délce do 10 cm. Téměř všechny šípky, jsou kvadratického průřezu s kónickou tulejí. Dle typologie R. Krajíce náleží k typu BIIId. Tyto hroty lze na základě hojně vyskytujících se nálezů zařadit do průběhu 14. – 15. století.⁴⁴ Jedna šipka kvadratického průřezu byla vybavena trnem. Tuto střelu R. Krajíc řadí do typologické řady jako AIIId a datuje ji v Sezimově Ústí do rozmezí druhé poloviny 13. a první poloviny 14. století. P. Žákovský toto rozmezí však rozšiřuje na 11. – 14. století.⁴⁵

Na hrádku byl nalezen i fragment ostruhy s kolečkem, bohužel s částečně odlomenou destičkou, takže nelze zjistit, zda se jednalo o ostruhu s jedním či dvěma očky. Nicméně podle

44 Např. dle nálezů z Přerovska. Viz. Petr ŽÁKOVSKÝ – Zdeněk SCHENK, *Středověké a raně novověké zbraně Přerovska. Zbraně a zbroj od kolapsu Velké Moravy do konce třicetileté války*, Přerov 2017, s. 43, 101, 119, tab. I.; Petr ŽÁKOVSKÝ, *Středověká a raně novověká militaria ze sbírek lovecko-lesnického muzea v Úsově na Moravě*, *Acta Militaria Mediaevalia* 7/1, 2011, s. 105–159, s. 132–133; Rudolf KRAJÍC, *Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 3. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa*, díl I., Praha – Sezimovo Ústí – Tábor 2003, s. 185, obr. 151, s. 187; Jiří JUCHELKA – Tomáš PETR, *Předběžná zpráva z nedestruktivního archeologického průzkumu hradu Kaltenštejna ve světle problematiky ohrožených středověkých fortifikací na Jesenicku*, *Časopis Slezského zemského muzea, série B – vědy historické* 73/1–2, 2024, s. 19–54, s. 37–39, obr. 9, s. 52.

45 P. ŽÁKOVSKÝ, *Středověká a raně novověká militaria*, s. 130, 131, obr. 22; R. KRAJÍC, *Sezimovo Ústí*, s. 184, obr. 150, s. 186.

tvaru ramen a úhlu, jež ramena ostruhy svírají mezi sebou, lze tuto ostruhu dle R. Krajíce zařadit do skupiny IIb, tj. časově do 14. a 15. století.⁴⁶ Ostruha indikuje přítomnost jezdce na hrádku, nelze však určit, zdali se jednalo o doklad dlouhodobé přítomnosti jednoho z obyvatel, nebo o epizodickou přítomnost (například jednoho z obléhatelů).

Tab. 4: *Kovové nálezy vyzvednuté při výzkumu v roce 2015: 1/ ARO3/15-F3-102 střela z kuše; 2/ ARO3/15-E4-101 střela z kuše; 3/ ARO3/15-E4-101 střela z kuše; 4/ ARO3/15-H5-H6-102 hrot kuše; 5/ ARO3/15-H4-100 hrot kuše; 6/ ARO3/15-H4-100 hrot kuše; 7/ ARO3/15-X2-102 hrot kuše; 8/ ARO3/15-X2-102 hrot kuše; 9/ ARO3/15-F5-126 hrot kuše; 10/ ARO3/15-F5-126 hrot kuše; 11/ ARO3/15-F5-126 hrot kuše; 12/ ARO3/15-F5-126 hrot kuše; 13/ ARO3/15-F5-126 hrot kuše; 14/ ARO3/15-H4-212 fragment ostruhy.*

Foto Helena Wallová, uspořádala H. Lafková.

Závěr

Podstatná část hrádku v Karpentné je v současnosti kvůli stavbě rychlostní komunikace zničená, díky archeologickým výzkumům však je možno přesněji datovat dobu jeho existence a nastínit zčásti jeho podobu.

Část nálezového souboru umožňuje položit počátek existence hrádku nejpozději na přelom

⁴⁶ R. KRAJÍČ, *Sezimovo Ústí*, s. 120, obr. 104, s. 122.

13. a 14. století, hlavní dobu existence do 14. století. Vznik hrádku tak spadá do časového horizontu, kdy dochází ke konstituování knížectví těšínských Piastovců a jejich následnému lennímu podřízení českému králi. Šlo o objekt, který plnil vojensko-strategickou funkci na důležité komunikaci vedoucí z vnitra knížectví, potažmo ze Slezska, ale také z přilehlé části severní Moravy) proti toku řeky Olše, a to jak přes Jablunkovský průsmyk do Uher, tak i směrem do Żywiecké kotliny a dál do Malopolska. Hrádek v Karpentné tak byl součástí vrcholné a pozdně středověkého fortifikačního systému, jenž se formoval na území tehdejšího těšínského knížectví v návaznosti na jeho exponovanou strategickou polohu v rámci Slezska ale i středověkého českého království.

Zachycené stěžejní archeologické situace – hlavní příkop vyhloubený do skalního podloží na západní přístupové šíji, destrukce valového kamenohlinitého a palisádového opevnění a mostní konstrukce kumulující se v příkopu, další příkopem vymezené malé předhradí snad cisternou na jihovýchodním okraji hrádku, doklady dřevěné zástavby na centrální plošině – poskytují základní obraz o podobě a prostorovém uspořádání areálu.

P. Kouřil a R. Žáček kladli zánik drobných středověkých opevnění pojednávaných ve své studii, k přelomu 14. a 15. století.⁴⁷ Zánik hrádku v Karpentné lze nyní především na základě keramických nálezů, položit spíše do průběhu 15. století. Násilnému zániku by odpovídala koncentrace hrotů střel z kuší, datovaných rámcově do 14. a 15. století. Z historického hlediska lze uvažovat o období kolem poloviny 15. století, kdy po smrti Bolka I. 1442 došlo k rozdělení majetku mezi jeho syny Václava, Vladislava, Bolka II. a Přemka a oslabení centrální knížecí moci, zároveň je to období nárůstu anarchie a drobných vojenských střetů a poboření řady sídel loupeživých rytířů a tlup obecně v celém Slezsku.⁴⁸ K roku 1447 se navíc uvádí zničení původního Jablunkova, stávajícího snad na místě dnešního Hrádku.⁴⁹ Další možností jsou vojenské operace uherského krále, českého protikrále Matyáše Korvína, který v roce 1475 oblehl v Těšíně a následně zajal knížete Přemka.⁵⁰

47 P. KOUŘIL – R. ŽÁČEK, *Drobná středověká opevnění*, s. 136.

48 K. KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl H–Kole*, Praha 1997, s. 544.

49 R. ŽÁČEK, *Dějiny*, s. 109.

50 Pavel KOUŘIL – Dalibor PRÍX – Martin WIHODA, *Hrady českého Slezska*, Brno – Opava 2000, s. 545–546.

Medieval Castle near Karpentná Based on Preliminary Results of Rescue Research from 2015

Summary

The article focuses on the medieval small castle near the village of Karpentná, which was part of a network of minor fortified settlements in the southern part of the Duchy of Teschen (Cieszyn) from the late 13th to the 15th century. The fort was strategically situated on a promontory above the confluence of the Olza River and the Hluboký Stream, serving as one of several fortified points along an important communication corridor connecting the duchy, or Upper Silesia, with Hungary.

The triangular-shaped fort, featuring a smaller southeastern outer bailey, was protected by a ditch and an earth-and-stone rampart topped with a wooden palisade. Test excavations conducted by the Museum of Cieszyn Silesia in 2011–2012 were later followed by a rescue archaeological excavation carried out by Archaia Olomouc o.p.s. and the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno.

The northwestern ditch was cut into the bedrock and likely spanned by a wooden bridge. Numerous postholes—remains of wooden structures—were identified within the core area of the fort, and some features also indicate the presence of stone constructions.

The ceramic assemblage includes fragments of pots, jugs, lids, and a pitcher, whose morphology, decoration, and technology date them from the second half of the 13th century to the 15th century. These finds correspond to pottery production in medieval Cieszyn Silesia and northern Moravia. Metal artifacts include military items such as crossbow bolts and a spur.

The fort likely perished during the turbulent period in Silesia around the mid-15th century or during the military campaigns of Matthias Corvinus in the Duchy of Teschen around 1475. The absence of later finds suggests that the site was not rebuilt or reoccupied until the foundation of the village of Karpentná.

Mgr. Peter Kováčik, Ph.D.
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Oddělení archeologie
peterco@seznam.cz

Mgr. Hana Lafková
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Oddělení archeologie
hana.lafkova@fpf.slu.cz

Bc. Karel Svoboda
Karel.sv.@volny.cz